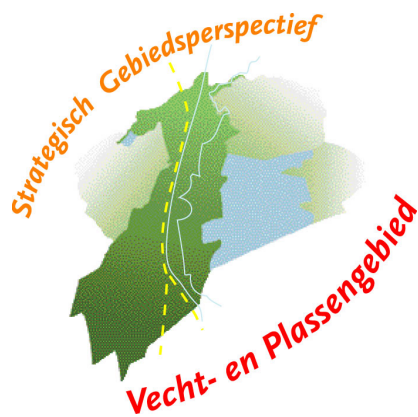

Groene buitenplaats in de Deltametropool

Strategisch Gebiedsperspectief
Vecht- en Plassengebied

Rapportage fase 3: strategische doelen

VOORWOORD

Besturen is vooruitzien. En wie ver wil zien, moet hoog klimmen. Die moet los komen van de problemen van alledag en zichzelf de ruimte bieden om vergezichten te schilderen, zonder dat daarvoor alle technische details zijn onderzocht en elke onzekerheid is geëlimineerd.

Dat is de paradox van visieontwikkeling. Doen we het op een inspirerende, creatieve en dus losse manier dan hoort men al snel het verwijt van 'luchtfietserij'. En maken we er een gedegen onderzoek van, dan duurt het proces zo lang en wordt het wegnemen van onzekerheden zo bepalend dat de lol er snel af is.

Toch is het hebben van visie bijna een spreekwoordelijke noodzaak voor goed bestuur. Sterker, van bestuurders wordt verwacht dat ze hun beleid baseren op een ideaal voor de lange termijn: de visie! Inmiddels is de samenleving enigszins 'foot-loose' op het gebied van ideologie. Zowel in de zin van politieke overtuiging als wel in de massaliteit waarop die ideologie wordt aangehangen, is veel veranderd. Individualisering is de trend; onafhankelijk denken en doen de vertaling.

Desondanks (of juist, vanwege die individualisering) is er sterke behoefte aan communicatie en interactie tussen bestuur en burgers. En dan gaat het niet alleen om 'inspraak' over een voorstel, maar juist om het mobiliseren van mensen en ideeën om creativiteit en draagvlak te genereren. Visie wordt dat niet alleen een blik op de toekomst, maar ook met een verankering in de samenleving van vandaag. Die twee aspecten – visie en communicatie – zijn de leidraad voor deze notitie: een scenario bieden waarover nagedacht is en het debat aangaan met geïnteresseerde burgers en belanghebbenden.

Groene Buitenplaats in de Deltametropool is niet zomaar een visie; het is een gemeenschappelijk en strategisch perspectief op de toekomst van een gebied dat een samenhangend beleid verdient. Vanwege de kwetsbare ligging aan de flank van de Randstad, de kwetsbare kwaliteit van het landschap en de wil van bestuurlijke samenwerking.

De stuurgroep SGP Vecht- en Plassengebied (zie bijlage) is van mening dat het onderscheidend vermogen van dit gebied ligt in zijn historisch gegroeide identiteit. Het Vecht- en Plassengebied is al eeuwenlang de (handels)verbinding tussen Amsterdam en Utrecht. Hieraan ontleent het gebied zijn belangrijke cultuurhistorische waarde. Opvallend daarbij is dat Amsterdam en Utrecht zich steeds verder hebben ontwikkeld tot de poort naar Europa en de wereld, terwijl het Vecht- en Plassengebied een plek is gebleven, waar men relatief weinig hinder van de drukte van de stad heeft en rust en ruimte vindt. En dat alles in een landschap dat in de loop der tijden door boeren gevormd en beheerd is.

Deze historisch gegroeide identiteit willen wij de komende 15 à 25 jaar behouden en versterken. We zetten daarbij in op behoud en versterking van de huidige sociale structuur én

van de huidige ruimtelijke identiteit. In deze notitie werken wij op hoofdlijnen uit wat daar volgens ons voor nodig is.

Met het strategisch gebiedsperspectief (SGP) ontwikkelen de gemeenten Breukelen, Abcoude en Loenen samen met de provincie Utrecht dus een toekomstvisie voor het gebied van de drie gemeenten voor de komende 15 jaar, met een doorkijk tot 25 jaar. Deze visie levert bouwstenen op voor zowel gemeentelijke als provinciale strategische plannen (zoals het nieuwe streekplan en het provinciaal verkeers- en vervoerplan). Daarnaast is het bedoeld om aansluitend het bestuurlijk instrumentarium in beeld te brengen dat nodig is om de strategische doelen te kunnen realiseren.

Nadat in fase 1 de karakteristieken van het gebied zijn beschreven, in fase 2 de ontwikkelingen in beeld zijn gebracht die op het gebied afkomen en nu ook de strategische doelen in deze notitie zijn opgenomen (fase 3), is het inhoudelijk deel van het SGP nagenoeg gereed en ziet het verdere proces er als volgt uit:

- Fase 4:** vaststelling inhoudelijk deel van het strategisch gebiedsperspectief door gemeenten en provincie (april 2002);
- Fase 5:** inventarisatie van het bestuurlijk instrumentarium om de strategische doelen te kunnen bereiken (afronding 2^e kwartaal 2002);
- Fase 6:** politiek-bestuurlijke besluitvorming over SGP Vecht- en Plassengebied (afronding 3^e / 4^e kwartaal 2002).

Breukelen, Abcoude, Loenen,
Februari 2002,

De Stuurgroep Strategisch Gebiedsperspectief Vecht- en Plassengebied.

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

1.1 Waarom een Strategisch Gebiedsperspectief?

Onder invloed van natuurlijke processen en menselijk ingrijpen hebben zich in Nederland uiteenlopende landschappen gevormd. Het Vecht- en Plassengebied is zo'n landschap. Het vormt een verbinding tussen de steden Utrecht en Amsterdam, maar tegelijkertijd ook tussen het Groene Hart en het IJ(ssel)meer.

Dat betekent dat het gebied met een tweetal belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen wordt geconfronteerd. Enerzijds de oprukkende verstedelijking en mobiliteit vanuit met name Utrecht en Amsterdam; anderzijds de wens om de weinige oases van rust en ruimte die er in de Randstad zijn in stand te houden en waar mogelijk te versterken.

Dit is het ruimtelijk kader, waarbinnen de gemeenten Breukelen, Abcoude en Loenen samen met de provincie Utrecht een strategisch gebiedsperspectief voor het Vecht- en Plassengebied in 2015/2025 ontwikkelen. De fysieke structuur is echter niet de enige pijler onder dit strategisch gebiedsperspectief. Ook de sociale en economische structuur zijn belangrijke pijlers voor een integrale visie op de toekomst.

In de rapportage 'Groene buitenplaats in de Deltametropool' worden de drie genoemde pijlers uitgewerkt, waarna een samenhangende visie op het Vecht- en Plassengebied wordt geformuleerd. De rapportage is het eindresultaat van de derde fase van een proces dat uiteindelijk in het eerste kwartaal van 2002 moet leiden tot definitieve politiek-bestuurlijke besluitvorming over het strategisch gebiedsperspectief Vecht- en Plassengebied. Dit perspectief is vervolgens de basis voor zowel de gemeentelijke als de provinciale strategische plannen.

1.2 Waarom een Strategisch Gebiedsperspectief voor het Vecht- en Plassengebied?

In de (provinciale) ontwerpregeling c.a. herindeling provincie Utrecht van november 1997 is er voor gekozen om voor een aantal clusters van gemeenten, waaronder het cluster Breukelen, Abcoude, Loenen en Loosdrecht, de eerder in gang gezette herindelingprocedure af te breken. In plaats daarvan is in overleg met de gemeenten gekozen voor de ontwikkeling van een zogenaamd strategisch gebiedsperspectief, een op de inhoud gerichte toekomstvisie. Een toekomstvisie gericht op het leveren van inhoudelijke bouwstenen voor strategische planvormen van provincie en gemeenten. Maar ook een visie waarin het bestuurlijk instrumentarium dat nodig is om de doelstellingen uit die visie te realiseren, aan de orde komt.

De keuze om in het verlengde van het herindelingsproces de visie te ontwikkelen voor het Vecht- en Plassengebied (Breukelen, Abcoude, Loenen en Loosdrecht) ligt vanwege de sterke functionele samenhangen en gelijkgerichte gemeentelijke belangen zeer voor de hand. Van een

strikte begrenzing van het gebied is overigens geen sprake. Daar waar nadrukkelijke relaties met andere omliggende gemeenten aan de orde zijn, worden die ook in de visie betrokken.

Inmiddels heeft de gemeente Loosdrecht mede als gevolg van een interprovinciale herindelingprocedure de deelname aan het gebiedsperspectief beëindigd. De gemeente vormt per 1 januari 2002 samen met Nederhorst den Berg en 's Graveland een nieuwe Noord-Hollandse gemeente. Dit neemt niet weg dat vanwege de relaties met Breukelen, Abcoude en Loenen, de eerdere bijdragen van Loosdrecht relevant blijven voor het strategisch gebiedsperspectief.

1.3 Het proces op hoofdlijnen

In de eerste fase van het proces zijn allereerst de sterktes en zwaktes van het Vecht- en Plassengebied beschreven. Dat heeft geleid tot een herkenbare foto van het gebied anno 2001. In de tweede fase zijn de kansen en bedreigingen geïnventariseerd, waarvan het aannemelijk is dat zij de maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied beïnvloeden. De sterktes en zwaktes en de kansen en bedreigingen zijn vervolgens in de derde fase van het proces de basis geweest voor het maken van strategische keuzes.

Deze keuzes zijn verwoord in een discussienotitie. Ook wordt in deze notitie toegelicht, waarom deze keuzes gemaakt zijn. De notitie is vervolgens besproken in een workshop met de leden van de raadscommissies Algemene Zaken van de gemeenten Breukelen, Abcoude en Loenen. Dat heeft geleid tot kanttekeningen en accenten die in deze rapportage verwerkt zijn.

Een speciale publieksversie van de discussienotitie is onderwerp van gesprek geweest op een bijeenkomst met maatschappelijke organisaties en belangstellende bewoners van de drie gemeenten. Na afloop van deze bijeenkomst zijn de genodigden voor deze publieksavond bovendien in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze nog eens bilateraal naar voren te brengen. Ook deze kanttekeningen en accenten zijn in onze rapportage verwerkt.

Tenslotte is een tweede publieksavond georganiseerd, waarop ongeveer 60 aanwezigen in drie workshops – corresponderend met de in paragraaf 1.1 bedoelde sociale, economische en ruimtelijke pijler – de toekomstvisie voor het Vecht- en Plassengebied hebben besproken en van kanttekeningen hebben voorzien. Uiteindelijk heeft dat tot dit document geleid dat wij thans ter besluitvorming aan de gemeenteraden en vervolgens aan de Statencommissie voorleggen.

1.4 Inhoudelijke uitgangspunten van het Strategisch Gebiedsperspectief

Behoud en versterking van de huidige sociale structuur én van de huidige ruimtelijke identiteit van het Vecht- en Plassengebied was het uitgangspunt van de notitie op basis waarvan met de raadscommissieleden, de maatschappelijke organisaties en de belangstellende bewoners is gediscussieerd. Dat wil echter niet zeggen dat er geen alternatieve uitgangspunten zijn overwogen. Zo is gedacht aan een scenario, waarin buiten de huidige contouren van de kernen

de nodige ruimte wordt geboden aan nieuwe woon- en eventueel bedrijfsbebouwing. Een ander overwogen 'rood' scenario bood vooral mogelijkheden voor bebouwing langs de transportassen in het gebied. Tenslotte is ook een 'groen' scenario overwogen, waarin versterking van de ecologische hoofdstructuur en de openheid van het landschap voorop stonden.

In de workshop met de raadscommissies bleek dat meerdere raadsleden de mogelijkheden van een gemeentebestuur om demografische trends als vergrijzing en ontgroening te beïnvloeden niet zo groot inschatten. Tegelijkertijd benadrukte men dat dit natuurlijk geen excuus mag zijn om helemaal niets te doen. Door duidelijke keuzes te maken en samenwerking te zoeken met andere belanghebbende partijen kunnen wellicht toch (bescheiden) resultaten geboekt worden.

Verder vond met het erg belangrijk om te benadrukken dat de wereld niet ophoudt bij de grenzen van het Vecht- en Plassengebied. Samenwerking en goede bestuurlijke afspraken met omliggende regio's en gemeenten moeten het mogelijk kunnen maken dat de huidige identiteit van het gebied tenminste behouden blijft en waar mogelijk versterkt kan worden.

Tenslotte bleek dat meerdere raadsleden sterk hechten aan de in het huidige streekplan vastgelegde contouren rondom de verschillende kernen. Dat betekent dat bij hen de neiging bestaat om eerder 'groene' dan 'rode' accenten te zetten. Daarbij is men zich goed bewust van de mogelijke negatieve consequenties voor het voorzieningenniveau. Deze raadsleden willen echter met name conserveren en voorkomen dat het oprekken van de 'rode' contouren langzaam maar zeker leidt tot dichtslibbing van het gebied.

Ook in de discussies met maatschappelijke organisaties en belangstellende bewoners zijn verschillende kanttekeningen gemaakt. Zo is er gepleit voor behoud van het huidige voorzieningenniveau, voor voldoende mogelijkheden voor het lokale bedrijfsleven, voor aanpasbaar en levensloopbestendig bouwen, voor het bouwen van woningen voor senioren en jonge gezinnen, voor voldoende kinderopvang, voor een netwerk van recreatieve fietspaden en voor oost-west gerichte recreatieve wandelpaden. Tenslotte bestonden ook bij maatschappelijke organisaties en bewoners aarzelingen om buiten de huidige contouren te bouwen.

Uit al deze reacties maken wij op dat er in grote lijnen draagvlak is voor ons uitgangspunt dat de huidige sociale en ruimtelijke structuur behouden en waar mogelijk versterkt moet worden. Punt van nadere afweging is de noodzaak om buiten de contouren te bouwen om zodoende het inwonertal in stand te houden en daarmee voldoende draagvlak te behouden voor het voorzieningenniveau.

Dat mondt thans uit in een voorstel voor een samenhangende visie op het gebied, waarna in de vierde fase van het proces inhoudelijke vaststelling door de betrokken gemeenteraden kan plaatsvinden. Daarbij is geprobeerd om een koppeling te maken tussen de sociale, economische en fysieke pijlers van het gemeentelijk en provinciaal beleid. De huidige identiteit van het gebied en de trends en ontwikkelingen die zich in de onderscheiden beleidsterreinen voordoen,

worden vertaald in een samenhangende visie op het gebied. In deze visie zijn de ingekomen reacties integraal verwerkt.

HOOFDSTUK 2

STRATEGISCHE VISIE OP DE SOCIALE OPGAVE

2.1 Huidige identiteit versus trends en ontwikkelingen

In het Vecht- en Plassengebied heb je nog dorpen, maar de toenemende individualisering en in mindere mate de instroom van buiten kunnen het dorpse karakter beïnvloeden. De geringere verbondenheid met het dorp kan vooral tot uitdrukking komen in de sociaal-culturele sfeer. Het zou ten koste kunnen gaan van de huidige hoge organisatiegraad in verenigingen, stichtingen en voorzieningen en uiteindelijk van de huidige sociale cohesie in de dorpen.

De bevolkingsopbouw in het gebied is (nu nog) als gewenst, maar ook in het Vecht- en Plassengebied zal de gemiddelde leeftijd van de inwoners verder stijgen. Er zullen steeds meer ouderen zijn die mobieler, welgestelder en actiever zijn dan eerdere generaties. Tegelijkertijd zal de toenemende gemiddelde leeftijd tot een grotere vraag naar (nieuwe) zorg- en medische voorzieningen leiden. Naast deze vergrijzing is er een algemene tendens naar ontgroening, waardoor er bij ongewijzigd beleid een groeiende onbalans tussen jong en oud ontstaat.

Het voorzieningenniveau is goed afgestemd op de huidige bevolkingsopbouw. Alle gemeenten beschikken over voldoende basisschoolvoorzieningen. Voor het voortgezet onderwijs zijn de leerlingen aangewezen op Breukelen en Maarssen of op Amsterdam en Hilversum. Voor eerste levensbehoeften, eerstelijns gezondheidszorg en veel kleinschalige welzijn- en zorgvoorzieningen kunnen de bewoners nog steeds in de kleinere kernen terecht. In het sociaal-culturele leven spelen de dorpshuizen een belangrijke rol. Voor grotere boodschappen en voor meer grootschalige voorzieningen op het gebied van welzijn, zorg, gezondheid en cultuur is men op het nabijgelegen Amsterdam, Utrecht of Hilversum aangewezen.

De inkomens- en werkgelegenheidssituatie in het Vecht- en Plassengebied is relatief goed. Het gemiddeld besteedbaar inkomen is hoger dan het provinciaal gemiddelde, terwijl het aantal uitkeringsgerechtigden lager is dan het provinciaal gemiddelde. De toegenomen welvaart geldt echter zeker niet voor iedereen, waardoor het gevaar van tweedeling op de loer ligt. Extra inspanningen kunnen daarom wel eens nodig zijn om alle inwoners op volwaardige wijze aan de samenleving te laten deelnemen.

Bij ongewijzigd beleid is het zeker niet denkbeeldig dat jongeren noodgedwongen wegtrekken, omdat de woningprijzen door de toenemende instroom van buiten verder worden opgedreven. Kinderen zullen niet meer in iedere woonkern naar school kunnen, het draagvlak voor primaire voorzieningen kalft langzaam maar zeker af en de kernen veranderen in slaapdorpen waar overdag weinig gebeurt. Toenemend individualisme en gebrek aan solidariteit kan leiden tot een gebrek aan vrijwilligers, waardoor kerk- en verenigingswerk onder druk komen te staan.

2.2 Strategische visie

Wij kiezen voor behoud en versterking van de huidige sociale structuur van het Vecht- en Plassengebied. Instandhouding van de lokale sociale infrastructuur (dorpshuizen en andere sociaal-culturele voorzieningen, scholen, eerstelijns gezondheidszorg en kleinschalige welzijn- en zorgvoorzieningen) is daarom uitgangspunt van beleid. Verder zijn wij van mening dat ook de aanwezigheid van winkels een belangrijke bijdrage levert aan de leefbaarheid van een dorp. Behoud van winkelvoorzieningen is daarom evengoed uitgangspunt van beleid.

Dat betekent wel dat het huidige inwonertal minimaal gehandhaafd moet blijven. Ruimtelijk gezien heeft dit de nodige consequenties: in dat geval zal er buiten de contouren van de kernen en van het huidige streekplan ruimte moeten worden gevonden voor de bouw van zo'n 300 woningen. In hoofdstuk 4 werken wij dit verder uit.

Voor het instandhouden van het huidige voorzieningenniveau is echter niet alleen het inwonertal van belang. Minstens zo belangrijk vinden we het dat burgers betrokken zijn en blijven bij het eigen dorp. Wij zullen burgers daarom niet alleen stimuleren, maar ook feitelijk in de gelegenheid stellen om actief te zijn in hun dorp.

De kernen zullen daartoe zowel jong als oud veiligheid en geborgenheid moeten bieden. De huidige bereikbaarheid en aanwezigheid van de politie moet in dit verband minimaal gehandhaafd blijven. Verder willen wij de betrokkenheid bij de eigen straat en buurt bevorderen door het bevorderen van wijk- en buurtbeheer en het houden van wijk- en buurtgesprekken.

Het gevaar van tweedeling moet worden bestreden door participatie van achterstandsgroepen blijvend te bevorderen. Bekendheid met en een goede bereikbaarheid – ook 's avonds – van de aanwezige voorzieningen verdienen in dit verband de aandacht. De kleinschaligheid van het gebied zullen wij proberen te benutten waar het gaat om het effectief signaleren en bestrijden van achterstanden. Gezocht wordt naar nieuwe mogelijkheden om met bewoners in gesprek te komen en te blijven. Verder zullen wij een actief vrijwilligersbeleid voeren.

Behoud van het voorzieningenniveau, een leefbare en veilige woonomgeving en flankerend beleid ter versterking van de sociale cohesie achten wij dus essentieel. Sport en verenigingsleven, dorpshuizen en andere sociaal-culturele voorzieningen zijn in dit verband belangrijke bindmiddelen binnen de lokale gemeenschap. Participatie zal daarom worden bevorderd.

Om het financieel draagvlak voor voorzieningen te vergroten zullen wij waar nodig meervoudig gebruik van locaties stimuleren. De multifunctionele centra in Abcoude en Loenen zijn hier al voorbeelden van, maar ook sportverenigingen zouden bijvoorbeeld een rol kunnen spelen in de naschoolse opvang en wellicht kunnen er in de avonduren in scholen cursussen gegeven worden. Ook het zgn. 'vier-in-één' plan in Breukelen, waar muziekschool,

kinderopvang, bibliotheek en school in één gebouw gevestigd zullen worden, is een exponent van dit beleid.

Verder willen wij de voorzieningen voor kinderopvang en voor- en naschoolse opvang uitbreiden. Het moet voor gezinnen met kinderen niet alleen aantrekkelijk, maar feitelijk ook mogelijk zijn om zich in het gebied te vestigen. Het beleid zal daarom minimaal gericht moeten zijn op het behoud van de huidige onderwijsvoorzieningen. Waar mogelijk wordt daarbij de 'brede school' gedachte in praktijk gebracht. Hetzelfde geldt voor het betrekkelijk nieuwe fenomeen van 'samenwonen scholen'. Schoolgebouwen die bijv. zowel voor het geven van openbaar als bijzonder onderwijs worden gebruikt.

Wij vinden dat het aanbod van eerstelijns gezondheidszorg en kleinschalige welzijn- en zorgvoorzieningen over 15 à 25 jaar nog steeds afgestemd moet zijn op de demografische structuur van het gebied. Aangezien de vergrijzing zich de komende jaren zal doorzetten, zal dit betekenen dat de aanbieders van welzijn en zorg hun aanbod op de nieuwe situatie moeten toesnijden.

Gelet op de demografische ontwikkelingen en de wens om het huidige voorzieningenniveau minimaal te behouden willen we de komende jaren in de nieuwbouwpoging prioriteit geven aan jonge gezinnen en aan ouderen- en jongerenhuisvesting. Verder blijkt uit onderzoek dat velen een voor hen te goedkope en/of te grote woning bezetten. Nieuwbouw moet daarom tevens gericht zijn op het op gang brengen van doorstroming. Ook renovatie van de bestaande woningvoorraad aan de eisen van deze tijd zien wij als een mogelijkheid om vraag en aanbod op de woningmarkt beter op elkaar te laten aansluiten. Om verhuizing te stimuleren denken we verder aan het creëren van 'doorstroomsubsidies'.

Het Vecht- en Plassengebied heeft grote aantrekkingskracht op (dag)recreanten. Soms leidt dit echter ook tot overlast. Wij willen deze negatieve aspecten zoveel mogelijk tegengaan. Enerzijds door massatoerisme tegen te gaan; anderzijds door waar nodig maatregelen te treffen tegen onnodig autoverkeer en parkeeroverlast. In hoofdstuk 4 gaan wij hier nader op in.

STRATEGISCHE VISIE OP DE ECONOMISCHE OPGAVE

3.1 Huidige identiteit versus trends en ontwikkelingen

De economische structuur is traditioneel en de bedrijvigheid neemt (mede) daardoor minder sterk toe dan gemiddeld in de provincie Utrecht. In het algemeen is het aantal arbeidsplaatsen in het Vecht- en Plassengebied in relatie tot de beroepsbevolking niet erg hoog. Dit heeft een grote uitgaande pendel tot gevolg en geeft de gemeenten in het gebied het karakter van woon- en forensengemeente.

De sector groot- en detailhandel en reparatie is met bijna 20 procent de grootste 'werkgever' in het gebied. Samen met de sectoren zakelijke dienstverlening, industrie en gezondheids- en welzijnszorg is deze sector goed voor meer dan de helft van de totale werkgelegenheid. Bouwnijverheid, horeca en landbouw zijn ook nog eens goed voor ruim 20 procent. De economische structuur van het gebied is daarmee nogal traditioneel van karakter.

De economische bedrijvigheid en het voorzieningenniveau in de kernen loopt terug als gevolg van schaalvergroting, opvolgingsproblemen en een teruglopend bevolkingsaantal. Verder zal de bevolkingsgroei afnemen met mogelijke negatieve consequenties voor de ontwikkeling van het lokale bedrijfsleven. Toename van vrije tijd, vergrijzing en de groei van het besteedbaar inkomen bieden kansen voor met name de toeristisch-recreatieve sector.

De laatste vijf jaar heeft de grootste groei zich voorgedaan in de sectoren zakelijke dienstverlening, financiële instellingen en gezondheids- en welzijnszorg. Dit lijkt aan te sluiten bij de tendens naar 'verdienstelijking' van de economie. Relatief gezien is het aantal arbeidsplaatsen in Abcoude het sterkst gegroeid. Absoluut gezien zijn er in Breukelen de meeste arbeidsplaatsen bijgekomen. In totaal is Breukelen goed voor 40 procent van de werkgelegenheid.

Ook in het Vecht- en Plassengebied zal de agrarische sector de komende jaren sterk onder druk komen te staan. De resterende bedrijven zullen zich verder moeten specialiseren en professionaliseren. Gelet op het feit dat het Vecht- en Plassengebied voor driekwart agrarisch in gebruik is, betekent dit een majeure bestuurlijke uitdaging.

3.2 Strategische visie

Het Vecht- en Plassengebied mag met recht een landelijk gebied genoemd worden. Kleine dorpen en kernen in een omgeving, waarin het agrarisch cultuurlandschap de boventoon voert. Wij vinden dan ook dat er voor milieubelastende bedrijven en voor zware industrie en grote overslagbedrijven in dit gebied geen plaats is. Bedrijventerreinen moeten dus vooral bedrijven- geen industrieterreinen zijn.

Wel zijn we van mening dat er gestreefd moet worden naar het tenminste handhaven van het huidige aantal arbeidsplaatsen. Dat vereist een herstructurering en beperkte uitbreiding van de bestaande bedrijventerreinen. Bij het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid wordt gemikt op de zakelijke dienstverlening (kantoren) en op bedrijven die een specifieke band met de lokale samenleving hebben (ambachtelijke dienstverlening). Verder zullen wij aandacht geven aan de aansluiting van het onderwijs op de (lokale) arbeidsmarkt.

Veel wordt verwacht van de toeristisch-recreatieve sector. De vraag naar kwalitatief hoogstaande vormen van recreatie zal de komende jaren naar verwachting immers toenemen. Massatoerisme en recreatieparken zijn daarbij absoluut geen optie. In de lijn van het huidige extensieve karakter van het Vecht- en Plassengebied willen we juist een verdere kwalitatieve verbreding stimuleren. Wij denken daarbij onder andere aan de watersport, aan kleinschalige dagrecreatie, aan fiets- en wandelmogelijkheden, aan agro- en ecotoerisme ('kamperen bij de boer') en aan het benutten van de toeristische mogelijkheden van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam. Ook zal worden geprobeerd om een recreatieve verbinding tussen de Vinkeveense Plassen en het Vecht- en Plassengebied te maken.

De ontwikkelingen in de agrarische sector zullen doorgaan. Het rijks- en Europees beleid zijn daarin maatgevend, maar we gaan ervan uit dat het landbouwareaal ook in het Vecht- en Plassengebied zal afnemen. Versterking van het resterende deel van de sector kan naar onze mening worden gezocht in de grondgebonden en biologische landbouw en in het ontwikkelen en exploiteren van streekeigen producten. Initiatieven van de sector zelf worden beoordeeld in het licht van de (historische) identiteit van het gebied. In het gebied is geen ruimte voor uitbreiding van de intensieve veehouderij.

Ten aanzien van vrijkomende agrarische gebouwen willen we een tweesporenbeleid voeren. Vrijkomende percelen en gebouwen in gebieden met potenties voor natuurontwikkeling krijgen zoveel mogelijk een bestemming die daarbij aansluit. Voor de overige vrijkomende gebouwen wordt een bestemming gezocht die geen geweld doet aan de rust en ruimte van het landschap. In dit verband zien we kansen om wonen en werken en wonen en zorg te combineren.

Voor de leefbaarheid van de dorpen en kernen is het van belang dat het huidige aanbod van primaire levensbehoeften en dienstverlening (bijv. een postagentschap) tenminste gehandhaafd blijft. Dat zou in de toekomst overigens wel kunnen betekenen dat detailhandel en postkantoren in de kleine kernen alleen met overheidssteun in stand kunnen worden gehouden. Zo zou de overheid servicepunten in winkels kunnen vestigen. Overigens vergt instandhouding van een gevarieerd aanbod aan winkelvoorzieningen in de kleinere kernen ook een inspanning van bewoners zelf: men moet wél van deze voorzieningen gebruik willen maken.

In de hoofdkernen worden de mogelijkheden voor detailhandelsfuncties versterkt. Indien er voldoende economisch draagvlak kan worden aangetoond, moet er echter ook in de andere kernen ruimte zijn voor nieuwe activiteiten of uitbreiding van bestaande. Voor zgn. 'weidewinkels' is in ons gebied geen plaats.

Gelet op de demografische ontwikkelingen verwachten wij dat de behoefte aan gemaksdiensten en persoonlijke service zal toenemen. Wij zullen ondernemers stimuleren om op deze ontwikkelingen in te spelen. Startende winkeliers kunnen wellicht geholpen worden door in een 'winkelverzamelgebouw' relatief goedkope winkelruimte te creëren.

HOOFDSTUK 4

STRATEGISCHE VISIE OP DE FYSIEKE OPGAVE

4.1 Huidige identiteit versus trends en ontwikkelingen

Het stroomgebied van Vecht, Angstel en Gein is een veelal ongerept gebied met een sterk agrarische inslag. Wat verder natuurlijk opvalt is de belangrijke rol die het oppervlaktewater speelt. Hoewel het open water zich met name in de buurgemeente Loosdrecht bevindt, treffen wij ook in de andere gemeenten meer water dan bebouwing aan. Het is dan ook niet vreemd dat het Vecht- en Plassengebied een belangrijk recreatiegebied voor watersporters is.

Het aandeel bos en natuur is in deze landelijke en waterrijke omgeving naar verhouding maar gering. Het plassengebied, het veenweidegebied en ook andere delen van het agrarisch cultuurlandschap kunnen echter even zo goed als natuurgebied worden bestempeld. Al met al is er sprake van een open landschap met veel rust en ruimte.

Anderzijds wordt het Vecht- en Plassengebied ook doorsneden door noord-zuid gerichte infrastructuur van (inter)nationale betekenis. De corridor Amsterdam-Utrecht; de combinatie van weg, spoorweg en kanaal, verbindt de regio Amsterdam met het zuiden van Nederland en het (Europese) achterland. Deze met name voor de natuur lastig te nemen hindernis zal de komende jaren verder verzaagd worden.

Cultuurhistorisch gezien bevat het Vecht- en Plassengebied belangrijke kwaliteiten. De Vecht was vroeger een belangrijke handelsverbinding tussen Amsterdam en Utrecht. Langs de oevers bevinden zich vele landgoederen en buitenplaatsen van Amsterdamse kooplieden uit de zeventiende en achttiende eeuw. Verder wordt het gebied doorsneden door de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam.

Het bestaande en toekomstige rijksbeleid op het gebied van de ruimtelijke ordening voorzien in een concentratie van woningbouw in stedelijk gebied. Zo treffen wij in de directe omgeving van het Vecht- en Plassengebied grote woningbouwlocaties bij Vleuten/De Meern (Leidsche Rijn) en in de regionale opvanggemeenten Woerden en De Ronde Venen. Andere belangrijke grootschalige ontwikkelingen zijn er in Amsterdam Zuidoost en rond Schiphol. Samen met de verzwaring van de infrastructuur ontstaat er een toenemende druk op het gebied, ook door de toenemende recreatie.

In de vierde Nota is voor het Vecht- en Plassengebied zelf de 'groene koers' ingezet, waarbij het ontwikkelen van natuurlijke ecosystemen en het herstellen van ecologische verbindingen van belang zijn. Naar verwachting zal deze koers in de vijfde Nota worden doorgezet, waarmee de randvoorwaarden voor de ontwikkelingen in het agrarisch cultuurlandschap, de Loosdrechtse Plassen en de Vecht duidelijk lijken te zijn.

4.2 Strategische visie

Wij vinden dat behoud van het open karakter van het agrarisch cultuurlandschap en natuurontwikkeling voor de komende 15 à 25 jaar dé fysieke opgave is. Verstedelijking is niet aan de orde, maar aangezien de instandhouding van het lokale voorzieningenniveau een belangrijk streven is, zal instandhouding van het inwonertal noodzakelijk zijn. Ook een beperkte groei van het aantal arbeidsplaatsen kan in dit verband gewenst zijn. Dat betekent dat wij de komende 15 à 25 jaar genoodzaakt zullen zijn om op beperkte schaal buiten de contouren van de huidige kernen te bouwen.

Wij ontwikkelen een beleid dat gericht is op behoud, versterking en herstel van de historische landschapselementen (hoogstamfruit, ‘boerengeriefbosjes’) en het cultuurhistorisch erfgoed. Behoud en herstel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam zijn dan ook uitgangspunt van beleid. Verder willen we de grondgebonden en biologische landbouw en daaraan gelieerde ambachtelijke activiteiten bevorderen.

Wij zetten ons in voor de versterking van de ecologische hoofdstructuur in de lijn van het huidige provinciale beleid. In onze ogen zal het verder nodig zijn om het waterbergend vermogen van de huidige natte infrastructuur, zo mogelijk in combinatie met natuurontwikkeling, permanent te vergroten. De openbare toegankelijkheid van (recreatieve) waterwegen en plassen moet zoveel mogelijk gewaarborgd blijven.

We moeten ons realiseren dat de bestaande woningvoorraad – gelet op de demografische ontwikkelingen – in 2015 met zo’n 1000 woningen moet zijn toegenomen om het huidige inwonertal op peil te houden. Deze woningen willen we in beginsel projecteren binnen de huidige contouren van de kernen en binnen de contouren van het huidige streekplan. Deze inbreidingen moeten aansluiten bij het (cultuurhistorische) karakter van een kern. Verder mag inbreiding niet leiden tot onaanvaardbare verdichting.

Omdat er binnen de contouren van het huidige streekplan maar ruimte is voor de bouw van zo’n 650 tot 700 woningen, zullen er de komende 10 à 25 jaar ruim 300 woningen – met een ruimtebeslag van zo’n 10 hectare – buiten die contouren gebouwd moeten worden. Door de nieuwe “rode” contouren te laten bepalen door infrastructuur en natuurlijke grenzen verwachten wij dat deze bouwopgave gerealiseerd kan worden zonder dat het open karakter van landschap wordt aangetast. Nieuwbouw zullen wij overigens alleen laten plaatsvinden conform de principes van duurzaam, aanpasbaar en levensloopbestendig bouwen.

Er wordt niet naar een grootschalige uitbreiding van bedrijvigheid gestreefd. Wel vinden we dat moet worden gestimuleerd dat ruimte-extensieve bedrijven en overlast gevende bedrijven zoveel mogelijk uit de kernen vertrekken. Daardoor vrijkomende ruimte kan vervolgens worden benut voor wonen of voor ruimte-intensieve bedrijvigheid. Herstructurering en een zeer beperkte uitbreiding van bestaande bedrijventerreinen moet ruimte opleveren voor lokale bedrijven. Doelstelling is om hiermee een beperkte groei van het aantal arbeidsplaatsen te realiseren.

De huidige oost/westverbinding is – met name vanuit het oogpunt van openbaar vervoer – een zwak punt. Er zal dan ook actief worden gezocht naar mogelijkheden om de oost/west verbinding te verbeteren. Daarbij wordt onder andere gedacht aan een transferium langs de N201 dat goed bereikbaar is. Tenslotte wordt – met uitzondering van Abcoude – ingezet op het vergroten van de parkeermogelijkheden bij bus- en NS-stations.

Wij willen de mogelijkheden vergroten om de fiets voor het woon-werkverkeer en voor recreatieve doeleinden te gebruiken, waarbij we ervan uitgaan dat bij Nigtevecht de fietsbrug over het Amsterdam-Rijnkanaal gerealiseerd wordt. Vooral in het westelijk veenweidegebied zien wij mogelijkheden om het recreatieve fietsnetwerk te verbeteren, maar vooral in algemene zin streven wij naar een samenhangend netwerk van fietsroutes. Eventuele knelpunten zullen wij in beeld brengen en oplossen.

Sluipverkeer door de kernen en door kwetsbare gebieden wordt fysiek ontmoedigd. In Loenen zal daarom een rondweg worden aangelegd, in Breukelen wordt gesproken over de mogelijke voor- en nadelen van een tweede brug over de Vecht en in Abcoude is en blijft een derde brug noodzakelijk. Overigens kan het in dit verband ook van belang zijn om de huidige voorrangsregeling tussen de – voornamelijk recreatieve – scheepvaart en het autoverkeer tegen het licht te houden. Wellicht dat een aanpassing van deze regeling in het voordeel van het autoverkeer de doorstroming kan bevorderen.

Kleinschalig openbaar vervoer wordt bevorderd en realisatie van een 'light rail' verbinding tussen Amsterdam en Utrecht is uitgangspunt van beleid. Verder wordt gedacht aan het verknopen van het zogenaamde 'Randstadspoor' met het 'Sternet'. Het transferiumkarakter van de NS-stations wordt vergroot. Verder zal worden onderzocht of er voldoende economisch draagvlak is om in het recreatieve hoogseizoen vanaf de NS-stations 'recreatiebussen' te laten rijden.

SAMENVATTING EN MISSIE

Het Vecht- en Plassengebied is al eeuwenlang de (handels)verbinding tussen Amsterdam en Utrecht. Hieraan ontleent het gebied belangrijke cultuurhistorische waarden. Opvallend daarbij is dat Amsterdam en Utrecht zich steeds verder hebben ontwikkeld tot de poort naar Europa en de wereld, terwijl het Vecht- en Plassengebied een plek is gebleven, waar men relatief weinig hinder van de drukte van de stad heeft en rust en ruimte vindt. En dat alles in een landschap dat in de loop der tijden door boeren gevormd en beheerd is.

Wij zijn van mening dat het onderscheidend vermogen van het Vecht- en Plassengebied ligt in deze historisch gegroeide identiteit. Verstedelijking langs de transportassen en grootschalige verstedelijking buiten de huidige contouren van de kernen zouden deze identiteit ernstig in gevaar kunnen brengen. Verstedelijking trekt immers forensen aan met alle gevolgen van dien voor de verkeersafwikkeling. In combinatie met de toenemende individualisering kan een dergelijke instroom van buiten ook het dorpse karakter beïnvloeden. Tenslotte zal de druk op het groene en open landschap steeds verder toenemen.

Een (sterke) vergroening van het gebied doet evenzeer afbreuk aan de historische identiteit. De agrarische en de recreatie- en woonfunctie zijn immers onlosmakelijk met het gebied verbonden. Bovendien zullen de negatieve consequenties van de verwachte demografische ontwikkelingen worden versterkt, wanneer het beleid (te) eenzijdig op vergroening wordt gericht. In dit verband mag worden gevreesd voor het noodgedwongen wegtrekken van jongeren. Kinderen kunnen niet meer in iedere woonkern naar school, het draagvlak voor primaire voorzieningen kalft langzaam maar zeker af en de kernen veranderen in slaapdorpen waar overdag maar weinig gebeurt.

Wij willen het bestaansrecht, de missie van het Vecht- en Plassengebied dan ook als volgt formuleren.

Vecht- en Plassengebied: Groene buitenplaats in de Deltametropool

Groen staat in deze missie voor behoud en versterking van het (cultuur)landschap, de rust en de ruimte. Buitenplaats refereert aan de cultuurhistorische identiteit van het gebied: het Vecht- en Plassengebied moet vooral een plek blijven waar het goed wonen en recreëren is. Deltametropool tenslotte kijkt duidelijk naar de toekomst. Wij hebben het in Nederland immers niet meer over de Randstad, maar over de Deltametropool.

De ruimtelijke beperkingen van en de cultuurhistorische en landschappelijke waarden in het Vecht- en Plassengebied maken het noodzakelijk dat er op effectieve en duurzame wijze met de ruimte wordt omgegaan. Kwaliteit zal daarbij voorop moeten staan, want alleen daarmee kan de duidelijke eigen identiteit van het gebied in stand blijven !

Bijlage

Stuurgroep strategisch gebiedsperspectief Vecht- en Plassengebied:

Gemeente Abcoude:	mw. A.A. van der Most (voorzitter) en J.G. van den Boogaard
Gemeente Breukelen:	F.C. Dales en J. Prins
Gemeente Loenen:	M.C. Boevée en G.J. Leunenberg
Provincie Utrecht:	R.C. Robbertsen, L.C.A.W. Graafhuis, mw. S.G. Klatter en R. van Vliet
Externe adviseurs:	A.E. Bosker en C.H.P. Oosterwijk (Bestuur & Management Consultants)